

Uitwisselingsdag voor kleinere gemeenten 12/02/2015

Deelnemende gemeenten: Putte, Sint-Amands, Machelen, Laakdal, Herenthout, Edegem, Oud-Turnhout, Linter, intercommunale Interleuven.

1. Participatie

Inzetten van vrijwilligers – systeem zwerfvuilpeters en –meters en verenigingen:

- Sint-Amands (8000 inwoners heeft 10 peters/meters). Startte 2 jaar geleden met een oproep in het gemeentelijk infoblad, op de website maar ook door mensen die klachten over zwerfvuil kwamen melden aan te moedigen om er zelf mee iets aan te doen. Ze leggen niets op van termijn, hoe vaak vrijwilligers moeten opruimen. Vrijwilligers krijgen geen vergoeding maar worden wel regelmatig in de bloemetjes en de aandacht gebracht bijvoorbeeld: ze worden uitgenodigd op een receptie of bij de inhuldiging van een opgeknapt pleintje kregen de peters/meters een picknick aangeboden. Als ze een volle zak hebben ingezameld wordt dit gesignaleerd en door de gemeentelijke diensten opgehaald.

Leeftijd: meeste zijn 50 jaar en ouder maar er zijn ook een aantal tieners.

Ze worden ook regelmatig in de kijker gezet met een interview dat gepubliceerd wordt via de gemeentelijke kanalen. Ze krijgen een jaarlijkse beloning ter waarde van 25 a 30 euro bv een geschenkbond van de wereldwinkel, geschenkmant met op de flessen/potten met bedankingsetiket.

De groep breidt ook uit, mensen krijgen een vestje en hierdoor trekken ze ook de aandacht en worden aangesproken. Zo zijn er 2 a 3 mensen bijgekomen.

De vrijwilligers zijn mee opgenomen in de polis die de gemeente heeft voor vrijwilligers. De p/meters tekenden een engagementsverklaring en hoeven niet vooraf te verwittigen wanneer ze zullen opruimen. In de polis staat opgenomen dat ze op 'regelmatige basis' activiteiten uitvoeren. De verzekering moest nog nooit ingeschakeld worden.

- Laakdal: 40 vrijwilligers die zelf kiezen wanneer ze opruimen. Ze krijgen de witte indevuilbakzakken die na verwittiging door de technische dienst worden opgehaald. Ze krijgen geen fin. vergoeding wel 2 maal per jaar een overlegmoment met attentie. Voor de vrijwilligers – die het wensten zijn winkelrolleys aangekocht om de zakken op te zetten, en ook langere grijpstokken werden aangekocht, om makkelijker bij het zwerfvuil in de grachten te kunnen. Herenthout heeft sinds 3 jaar een 20tal vrijwilligers op papier maar niet alle vrijwilligers telefoneren regelmatig om het opgeruimde materiaal op te halen. Gevraagd wordt om 4 x per jaar op te ruimen.
- Bij enkele gemeenten wordt wel gekozen om vrijwilligers te betalen (o.a Putte). Er werd een premiereglement opgesteld en vrijwilligers worden per lopende meter betaald. De peters/meter zijn zowel individuen als scholen en verenigingen. Controle is er wel bij de ophaling van het opgeruimde materiaal, dan wordt er wel eens gekeken of het niet gaat om huishoudelijk afval. Voor de vergoeding van 4 cent per lopende m moeten de vrijwilligers 2 maal per jaar de vastgelegde straten opruimen. Veel doen het frequenter. Het kost de gemeente max 2000 euro per jaar. Putte stelde een lijst op met de vuilste straten en heeft hiervoor uitdrukkelijk peters/meters gezocht. Enkele van de peters/meters woonden in de straat. Putte organiseert ook een startmoment met quiz. De vrijwilligers hebben interesse voor de hoeveelheden die worden ingezameld. Aandachtspunt om beter de hoeveelheid zakken en/of gewicht te inventariseren. Vrijwilligers selecteren ook tijdens het inzamelen: pmd, rest en plastic.

- Schrik voor misbruik? De groep is van mening dat het doorgaans gaat over geëngageerde mensen die misschien eerder het opgeruimde bij het eigen afval zullen steken. In een gemeente is er recent 1 vrijwilliger waarbij zich de vraag stelt of die soms geen afval aanbiedt met de witte indevuilbak-zakken ipv met de diftarcontainer. Er is nog niet verder onderzocht of op aangesproken. Gezien het een vrijwilliger is, is dat altijd delicaat.
- Oud-Turnhout: De oproep via het infoblad liep minder gunstig, het leverde 1 kandidaat. Na flyeren in de brievenbussen kwamen er 4 extra. Daarnaast is er een reglement voor **verenigingen** die de opruimacties gebruiken voor het spijzen van de kas. Ze proberen dan zo veel mogelijk km af te leggen om max bedrag te kunnen ontvangen. (is 1500 euro per kalenderjaar). De formule bestaat al een hele tijd en moet misschien eens opnieuw onder de loep genomen worden.

Opruimactie

- Leuke zaken voor bij een opruimactie:
 - o Ecowerf heeft enkele gocars met een kiepwagentje wat extra attractief is tijdens het opruimen samen met kinderen.
 - o Weging met een weegveer werkte ook stimulerend bij een opruimactie met kinderen.
- De opruimacties worden dikwijls gehouden op invalswegen terwijl de permanente vrijwilligers meer in woonbuurten actief zijn.
- Opletten met alle ingezamelde zwerfvuil demonstratief uitstellen en daar enkele dagen laten liggen om 'te confronteren'. Beter de nadruk leggen op het positieve: hoe proper het is (eventueel aanduiden met berrmborden), hoeveel inwoners deelnamen omdat ze het belangrijk vinden dat de gemeente proper is. Zo benadruk je de positieve norm. Bij het opstapelen benadruk je de negatieve norm 'kijk hoeveel mensen weg gooien'. Het zet eerder aan om ook zwerfvuil te veroorzaken en te doen zoals iedereen. (meer info over gedragsbeïnvloeding http://indevuilbak.be/sites/default/files/ronde_tafel/gedragsbe%C3%AFnvloeding.zip)
- In verschillende gemeenten werken de scholen enthousiast mee. In een gemeente reageren scholen dat ze overbevraagd worden en wordt om de 3 jaar een actie gehouden. Hier en daar komen er ook opmerkingen van ouders die vinden dat kinderen geen zwerfvuil moeten opruimen.
- De aanpak van de opruimacties verschilt: sommige gemeenten starten op een centraal punt waar iedereen verzamelt en nadien ook weer samenkomt voor een afsluitmoment of receptie achteraf. Anderen, waar vooral verenigingen de opruimacties doen bezorgen de verenigingen materiaal, lijst met de op te ruimen plaatsen en afspraken ivm inzamelen van gevulde zakken en terugbezorgen van het materiaal.
- Gemeenten hebben ook goede ervaringen met het wassen van de handschoenen na een opruimactie. Het bijeen puzzelen van de paren is tijdrovend. Suggestie: een gemeente wast de handschoenen en stopt ze nadien ongesorteerd in een zak. Deelnemers maken er geen probleem van om bij de start van de actie een linker- en rechterhandschoen uit de hoop te vissen.
- Registratie van de ingezamelde hoeveelheden:
 - o door gebruik te maken van de weegbrug
 - o door het aantal zakken te tellen. Sommige gemeenten gebruiken aparte zakken voor pmd en plastic.
- Herenthout: heeft voor de opruimactie 60 à 70 deelnemers, opvallend het laatste jaar: ook deelname van gezinnen met kinderen.

Samenwerking met andere diensten

- Een deelnemer woont in Mortsels en signaleert hoe de stadsdiensten planmatig de verschillende buurten aanpakken ('[mooi mortsels](#)-wijkactie'). Op de website kunnen de inwoners van de buurt die mooi wordt gemaakt signaleren wat volgens hen de problemen zijn in de buurt. Wat het meest gesignaleerd wordt, wordt eerst aangepakt. Per wijk is er ook een persoon van de groendienst toegewezen zodat de wijkbewoners deze persoon ook leren kennen en meer respect opbrengen.

De aanpak werkt goed en de aanblik van de wijk is nadien verbeterd. Ook de glasbakken worden verplaatst, ze worden op de straat zelf gezet zodat er meer sociale controle is.

- Samenwerking met politie: beperkt zich vooral tot de aanpak van sluikestorten. Deze worden doorzocht om de dader te kunnen identificeren. In een aantal gemeenten doorzoekt de groendienst en wordt de politie verwittigd als er identificatiegegevens worden aangetroffen
- In Machelen was de stop op het pesticidengebruik de aanleiding om de verschillende diensten samen te brengen. Om de netheid in de gemeente 'Samen Schoon' aan te pakken werd een werkgroep opgericht met milieu-, reinigings-, groen-, communicatiedienst. (zie <http://www.machelen.be/nl/content/1583/onkruid-op-je-voetpad.html>) en ook samenwerking met politie en gemeenschapswachten. Door de bijeenkomsten met deze werkgroep weet ieder nu beter wat zijn taak is. Buiten het pesticidengebruik ondervangen en zwerfvuil aanpakken zitten er ook elementen in naar participatie zoals volkstuintjes aanleggen en mooier maken van de omgeving. Bij communicatie wordt rekening gehouden met anderstaligen, er wordt op gelet dat er minder ambtelijk geschreven wordt, ook bij brieven.

2. Infrastructuur en snel vervuilde plaatsen:

Blikvangers:

- Bijna alle gemeenten zijn overtuigd dat het geen goed inzamelrecipiënt is. Enkel net na de lanceringsperiode werd er louter pmd in gegooid. De tendens is om de blikvangers te verwijderen. Zelfs op plaatsen waar je er met de auto niet bij geraakt is er soms nog misbruik door bijvoorbeeld zakjes vol met bierblikjes.

Fietsroutes en wandelpaden, landelijke wegen:

- Enkel bij de rustplaatsen worden in een aantal gemeenten vuilnisbakjes gezet. Andere gemeenten zetten daar geen vuilnisbakjes omdat er te weinig sociale controle is.
- Verschillende gemeenten hebben de indruk dat het sluikestorten volgens hen toeneemt.
- In Laakdal zijn er verschillende speelbossen en vinden er ook kampen plaats. Er wordt achtergelaten spelmateriaal bv theelichtjes gesignaleerd. In een andere gemeente die soortgelijke problemen had werd samengewerkt met de toeristische dienst en de kampplaatseigenaars om de kampverantwoordelijken te wijzen op het opruimen van materiaal na het spel.
- Problemen van sluikestorten op landelijke, stille wegen oplossen: nog weinig concrete ervaring met aanpak. Eventueel kan bekeken worden of wegen kunnen afgesloten worden.

Vuilnisbakjes

- Aan stopplaatsen openbaar vervoer. Als er vuilnisbakjes nodig zijn aan de drukke halte dan zijn er goede ervaringen met de bakjes van de Lijn omdat die slechts 2 ronde openingen hebben.
- Een aantal gemeenten verwijderden vuilnisbakjes die op plaatsen stonden waar er geen consumptie van onderweg vrij kwam en/of waar er huishoudelijk gebruik in de bakjes gesluitstort werd. De gemeenten communiceren bij het wegnemen van vuilnisbakjes in het infoblad. Aanpak in Machelen: alle bakjes kregen een verkleinde inwerpopening. Op de bak zelf werd een sticker gekleefd met een foto van wat er niet in hoort en verwijzing naar politiereglement. Op de bak werd ook een mooie foto aangebracht. Op de website staat een plannetje met aanduiding van waar je vuilnisbakken vindt. Zij kiezen om ook meteen de paal te verwijderen zodat zakjes daar niet worden aan gehangen. *TIP: vanuit gedragsbeïnvloeding en de ervaring in een proefproject leerden we dat op de vuilnisbakjes aanduiden wat er wel in mag beter resultaat oplevert dan enkel aanduiden wat er niet in mag.*

Andere gemeenten kiezen om de paal te gebruiken om ter plaatse te communiceren waarop de bak verwijderd werd en waar de volgende te vinden is.

Hondentoiletten – hondenpoepzuilen – gewone vuilnisbakjes.

- Slechts enkele gemeenten hebben nog hondentoiletten, verschillende gemeenten hebben ze verwijderd.
- Hondenpoepzuilen hebben het voordeel dat ze geplaatst kunnen worden waar er geen op gewone vuilnisbakjes thuishoren bv in woonwijken.
- Hondenzuil: een gemeente gaat ze uittesten, ze hoorden negatieve commentaar dat de zuilen bij het ledigen erg zouden stinken. Niemand anders heeft deze commentaar al gehoord en opgemerkt wordt dat ook gewone vuilnisbakjes doorgaans stinken bij het ledigen.
- Dikwijls veel dichtgeknoopte zakjes die weggegooid worden of die in de riolering gegooid worden.
- Voorbeeld van intercommunale: ze kozen voor een campagne met een schattig hondje als mascotte en beloning door gemeenschapswachten van wie het goed deed. Ze kregen een opbergzakje met een rolletje hondenpoepzakjes. (Zie praktijkhandboek)
- Nav een inspraakmarkt werd in Sint-Amands een hondenspeelweide ingericht. Deze trekt veel volk en blijft ook netjes, mensen ruimen de hondenpoep op. Het vuilnisbakje wordt beheerd door een geëngageerde burger die het tijdig leegmaakt en de afvalzak een bepaalde dag buiten zet. In 2 andere gemeenten zijn er ook hondenspeelweides maar worden ze weinig gebruikt.

Glasbolsites

- Machelen heeft veel voordeel gehad aan het toepassen van de richtlijnen die gegeven werden op een opleiding in 2012.
 - o Voorzie geen andere afvalstromen rond de glascontainers (geen kledingcontainers, vuilbakjes);
 - o Voorzie een voldoende grote gesloten verharding rond de glascontainers, ideaal 0,5-0,75m rondom rond de glasbol zodat eventuele glasscherven e.a. makkelijk kunnen geborsteld worden. Machelen koos de goedkoopste manier; eigen personeel de betonplaten te laten gieten.
 - o Maak de glascontainers toegankelijk langs beide zijden, voor een optimaal gebruik;
 - o Verwijder groenvoorzieningen in de onmiddellijke omgeving, om sociale controle te vergemakkelijken;
 - o Bij elke lediging van de glasbolsites wordt de omgeving in een straal van 5m gereinigd.
 - o Alle afval dat (in)direct gelinkt is met de ophaling van het glas moet worden verwijderd: scherven, zakken, dozen, doppen, vlak glas, keramiek, porselein...
 - o Ook de visuele toestand van de glasbollen wordt steeds gecontroleerd (slijtage, graffiti, krassen,...)
- Op de bollen wordt gecommuniceerd, ook hier wordt de communicatie simpel gehouden. De aanduiding met de uren waarop de glasbol mag gebruikt worden wordt afgebeeld op een klok.
- Ism INCOVO loopt de communicatiecampagne 'geen broel aan de bol'
- Informeer bij Fost Plus naar eventuele financiële ondersteuning voor aanpassing van glasbolsites.
- Algemene info over voorkomen van misbruik aan glasbollen in het praktijkhandboek

Vraag van Machelen: aan een treinberm (dus bevoegdheid nmbs) ligt altijd veel zwerfvuil en sluikstorten. Het is al dikwijls gesignaleerd maar de nmbs onderneemt geen stappen om het op te ruimen. Geen andere gemeente zit in deze situatie en hier kan geen ervaring gedeeld worden. Met Vlaamse agentschappen wordt het probleem van zwerfvuil wel opgenomen en is er overleg. Met de nmbs zijn er besprekingen maar nog geen samenwerkingsprotocol.